

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин та туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Декан ФМВ _____ В. В. Третько
 вересня 2020 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна **Історія політичних та правових вчень**

Освітньо-професійна програма **Право**

Рівень вищої освіти **перший (бакалавр)**

Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач	Земський Юрій Сергійович
Профайл викладача	http://mvt.khnu.km.ua/zemskyy-yurij-sergijovych-doktor-istorychnyh-nauk-profesor/
E-mail викладача(ів)	yury_zemsky@ukr.net
Контактний телефон	За індивідуальною домовленістю
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=5322
Навчальний рік	2020-2021
Консультації	Очні: четвер, 5-а пара, 4-503 Онлайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин							Форма семестрового контролю		
				Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, в т.ч. ІРС	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
						Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття						
О	Д	1	1	5	150	51	34	-	17	-	99	-	-	-	+

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна "Історія політичних та правових вчень" передбачає вивчення найяскравіших взірців суспільно-політичної думки минулого щодо проблем становища людини в суспільстві, відносин поміж владою та суспільством, прагнення організувати максимально ідеальний політичний устрій в державі, забезпечити політичні права та свободи особистості тощо. Причому, програма курсу передбачає розгляд поступальної еволюції політичної свідомості людства (на прикладі авторських теорій певних мислителів) в напрямі продукування спочатку ідей, а далі й впровадження їх в практику політичного життя. Таким чином, через теорії провідних мислителів, як то: Платон, Аристотель, Тома Аквінський, Нікколо Макіавеллі, Джон Лок, Бенжамін Франклін, Рудольф фон Ієринг та ін. розкривається сутність змісту різних історичних епох, з відповідними взірцями політичної та правової свідомості, що їх репрезентують – Античність, Середньовіччя, Відродження, Новий час, Просвітництво і т. д.

Пререквізити -

Корреквізити - Теорія держави і права, конституційне право зарубіжних країн

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – надати здобувачам вищої освіти розуміння змісту основних політико-правових ідей та теорій, що репрезентують думку різних історичних епох, щодо розв'язання проблем: досконалого устрою

держави та правової системи, налагодження найбільш оптимальних відносин поміж владою та народом, забезпечення в суспільній свідомості переконання в "справедливості" існуючого політичного устрою тощо, а також уміння виявляти ступінь впровадження певних складових вказаних теорій у реалії політичного життя.

Завдання дисципліни: Сформувати у здобувачів вищої освіти здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми, здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правової професії та її ролі у суспільстві, знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання; формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми; давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю; оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему; вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію; володіти базовими навичками риторики; доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло; пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту; пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Тематичний і календарний план вивчення дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студента		
			Зміст	Год.	Література
1	Історія політичних та правових вчень: предмет та завдання дисципліни. Політична та правова думка в країнах Стародавнього Сходу <i>Лекція 1</i> 1. Поняття дисципліни. Предмет, мета і завдання курсу. 2. Передумови виникнення та особливості політико-правової ідеології в країнах Давнього Сходу.		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття	5	1, 2, 5
2	Історія політичних та правових вчень: предмет та завдання дисципліни. Політична та правова думка в країнах Стародавнього Сходу <i>Лекція 2</i> 1. Основні положення релігійно-міфологічних вчень Єгипту, Вавилону та Індії. 2. Політична та правова думка давнього Китаю: конфуціанство, даосизм, легізм	Історія політичних та правових вчень: предмет та завдання дисципліни. Політична та правова думка в країнах Стародавнього Сходу <i>Практичне заняття 1</i> 1. Предмет Історії політичних та правових вчень. Методи дослідження та вивчення Історії політичних та правових вчень. 2. Особливості появи уявлень про державу і право в країнах Стародавнього Сходу. 3. Політичні та правові уявлення у Древньому Єгипті, Межиріччі, Індії та Китаї.	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття	5	1, 2, 4, 5
3	Політичні і правові погляди мислителів Античної Греції та Риму <i>Лекція 3</i>		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до	5	2, 4, 5, 7, 8

	<p>1. Періодизація розвитку державно-правової думки античного світу. Державно-правові вчення Піфагора та Геракліта.</p> <p>2. Проблема співвідношення законів та індивідуальної людської свободи у працях Сократа. Ідеї природного права.</p>		практичного заняття		
4	<p>Політичні і правові погляди мислителів Античної Греції та Риму <i>Лекція 4</i></p> <p>1. Ідеальне вчення Платона про державу і право. Аристотель про право, справедливість та закон.</p> <p>2. Характерні особливості формування політичних та правових вчень Давнього Риму: Цицерон, Сенека, стоїки</p>	<p>Політичні і правові погляди мислителів Античної Греції та Риму <i>Практичне заняття 2</i></p> <p>1. Політико-правові ідеї Платона у його працях "Держава" та "Закони".</p> <p>2. "Політика" та "Афінськаполітія" Аристотеля.</p> <p>3. Політичні концепції римських філософів та правників (Марк Туллій Цицерон, Анней Сенека, Марк Аврелій).</p>	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття	6	2, 4, 5, 7, 8, 9, 10
5	<p>Політичні і правові вчення в Середньовічній Європі. Політична і правова думка Арабського Сходу <i>Лекція 5</i></p> <p>1. Ідеологія раннього християнства. "Отці церкви" про походження держави та права</p> <p>2. Августин Блаженний про сутність держави та права, справедливості та свободи, закону та порядку</p>		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття	6	2, 4, 5, 11
6	<p>Політичні і правові вчення в Середньовічній Європі. Політична і правова думка Арабського Сходу <i>Лекція 6</i></p> <p>1. Державно-правова концепція Томи Аквінського. Вчення Марсилья Падуанського</p> <p>2. Загальні особливості формування мусульманського права. Іджма, кіяс, іджтіхад, муджахіди. Шаріат. Доктрина халіфату</p>	<p>Політичні і правові вчення в Середньовічній Європі. Політична і правова думка Арабського Сходу <i>Практичне заняття 3</i></p> <p>1. Ідеї Отців Церкви (св. Павло, Августин Аврелій, Григорій Великий).</p> <p>2. Тома Аквінський та його теологія.</p> <p>3. Самобутність особливостей мусульманського права.</p>	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття	6	1, 2, 4, 5, 11
7	<p>Політичні та правові вчення епохи Відродження і Реформації <i>Лекція 7</i></p> <p>1. Раціоналізм як здобуток доби Відродження</p> <p>2. Вчення про державу і право Нікколо Макіавеллі. Макіавеллізм</p>		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття	6	2, 3, 5, 12
8	<p>Політичні та правові вчення епохи Відродження і Реформації <i>Лекція 8</i></p> <p>1. Політико-правові ідеї</p>	<p>Політичні та правові вчення епохи Відродження і Реформації <i>Практичне заняття 4</i></p> <p>1. Політичні ідеї Нікколо</p>	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного	6	1, 2, 3, 5, 12, 23

	Реформації. Мартін Лютер про співвідношення держави і церкви. Жан Кальвін 2. Вчення Жана Бодена про державний суверенітет та щодо повноважень суверена	Макіавеллі. 2. Ідеологія Реформації (Мартін Лютер, Жан Кальвін, Томас Мюнцер). Вплив Реформаційних ідей на сферу світського життя 3. Жан Бодуен і його вчення про державу	заняття. Підготовка до контрольної роботи		
9	Політично-правові теорії Нового часу <i>Лекція 9</i> 1. Витоки теорії природного права. Вплив буржуазних революцій на формування державно-правових концепцій 2. Г. Гроцій про “Право війни і миру”. Ідеї міжнародного права. Теоретичне обґрунтування демократії Б. Спінозою		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи	6	1, 2, 4, 5, 13, 22
10	Політично-правові теорії Нового часу <i>Лекція 10.</i> 1. Т. Гобс про становлення політичного організму. Проблема співвідношення свободи і необхідності в державі 2. Концепція суспільного договору Д. Локка. Проблема взаємодії держави та громадянської свободи	Політично-правові теорії Нового часу <i>Практичне заняття 5</i> 1. Аксиоми природного права Гуго Гроція. 2. Політична філософія Томаса Гобса. 3. Теорія соціального компромісу Джона Локка.	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Робота над ІДЗ	6	1, 2, 4, 5, 13, 22
11	Державно – правові вчення епохи Просвітництва та боротьби за незалежність США <i>Лекція 11</i> 1. Політичні та правові вчення Франції: Вольтер, Ш.Монтеск'є, Ж.Ж.Руссо 2. Політико-правова думка періоду Французької буржуазної революції		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Робота над ІДЗ	6	2, 4, 5, 14, 15, 21
12	Державно – правові вчення епохи Просвітництва та боротьби за незалежність США <i>Лекція 12</i> 1. Концепції держави в США в період боротьби за незалежність 2. Вчення про демократичну республіку Б. Франкліна, Т. Пейна та Т. Джефферсона, Д. Адамсона	Державно – правові вчення епохи Просвітництва та боротьби за незалежність США <i>Практичне заняття 6</i> 1. Політико-правові погляди Антуана Марі Вольтера та Шарля Луї Монтеск'є. 2. Теорія суспільного договору та принципи політичного права Жан Жака Руссо. 3. Політичні погляди творців американської державності (Томас Пейн, Джон Адамс, Томас Джефферсон).	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Робота над ІДЗ	6	2, 4, 5, 14, 15, 21
13	Політичні і правові вчення наприкінці XVIII – початку XIX ст. <i>Лекція 13</i> 1. Суспільно-політичні перетворення в Європі на		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного	6	2, 4, 5, 16, 17, 18

	межі XVIII – початку XIX ст. Етичне вчення про державу І. Канта. 2. Міркування про форми держави. Діалектика Г. Гегеля як метод дослідження політико-правових концепцій		заняття. Робота над ІДЗ		
14	Політичні і правові вчення наприкінці XVIII – початку XIX ст. <i>Лекція 14</i> 1. Теорія утилітаризму І. Бентама 2. Теоретики лібералізму: Д. С. Міль, А. де Токвіль, В. фон Гумбольдт, Л. Штейн	Політичні і правові вчення наприкінці XVIII – початку XIX ст. <i>Практичне заняття 7</i> 1. Вчення Імануїла Канта про державу і право. 2. Концепція держави і громадянського суспільства Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля. 3. Теорія утилітаризму Ієремії Бентама та її критика Джоном Стюартом Мілем	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Робота над ІДЗ	6	2, 4, 5, 16, 17, 18
15	Вчення про державу і право XIX ст. <i>Лекція 15</i> 1. Інтелектуальне життя XIX століття та його вплив на перетворення й зміни у світі. Раціоналізм та романтизм 2. Позитивізм та соціократія О. Конта. “Організменна” теорія Г. Спенсера		Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Робота над ІДЗ	6	1, 2, 4, 5, 18, 19, 24
16	Вчення про державу і право XIX ст. <i>Лекція 16</i> 1. Соціологічна теорія держави і права Р. Ієрінга. Теорія Л. Гумпловича 2. Ф. Ніцше та його концепція волі до влади і культу надлюдини	Вчення про державу і право XIX ст. <i>Практичне заняття 8</i> 1. Позитивізм та його впливи на державно-правові теорії (Огюст Конт, Рудольф фон Ієрінг, Людвіг Гумплович, Герберт Спенсер). 2. Політичний романтизм Фрідріха Ніцше. 3. Політико-правове вчення марксизму та аргументи його нереалістичності	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Оформлення та здача ІДЗ	6	1, 2, 4, 5, 18, 19, 24
17	Плюралізм політичних вчень XX ст. <i>Лекція 17</i> 1. XX століття – вік експериментів: Кейнсіанство у Великобританії, “Новий курс” в США. Націонал-соціалістичне управління в Німеччині. Більшовицькі експерименти в СРСР 2. Соціологічна концепція М. Вебера. Концепція солідаризму Е. Дюркгейма. Теорії інституціоналізму та плюралістичної демократії. Теорія еліт Вільфредо Парето	Плюралізм політичних вчень XX ст. <i>Практичне заняття 9</i> 1. Політичні теорії солідаризму та інституціоналізму. 2. Теорії еліт, бюрократії та технократії. 3. Аналітична та соціологічна юриспруденція. 4. Психологічна теорія права.	Опрацювання теоретичного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи	6	1, 2, 4, 5, 20, 22, 24

Примітка: * Лекційні заняття відбуваються кожен тиждень по дві години (чисельник чи знаменник відповідно до розкладу занять). Практичні заняття відбуваються раз на два тижні.

Політика дисципліни.

Організація освітнього процесу відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітньої програми та навчальному плану. Впродовж семестру, Студенти повинні відвідувати лекційні та практичні заняття, на яких брати участь у дискусійних обговореннях питань, які винесені на розгляд кожної із тем, що вивчаються. Окрім того, одним із обов'язкових елементів самостійної роботи Студента є підготовка одного письмового Індивідуального дослідницького завдання (Реферату). Методичні вказівки щодо правил виконання Індивідуального завдання та рекомендована тематика подані у відповідному файлі в описі дисципліни "Історія політичних та правових вчень" на електронній платформі moodle khnu.

Під час роботи над Індивідуальними завданнями недопустимі порушення правил академічної доброчесності. У разі наявності плагіату здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати Індивідуальне завдання, згідно із його варіантом.

У випадку пропуску занять без поважної причини, необхідно буде самостійно опрацювати тему пропущеного заняття і прозвітувати щодо її засвоєння у спосіб усної відповіді на Консультаційному занятті. Іншим способом отримання бажаної оцінки за пропущене заняття, або не належну до нього підготовку – може бути виконання Студентом додаткового Індивідуального завдання (власне, написання ним додаткового Реферату) й тоді розмова на Консультаційному занятті стосуватиметься змісту відповідно підготовленої письмової роботи.

Критерії оцінювання результатів навчання

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за чотирибальною шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих позитивно з врахуванням коефіцієнта вагомості і встановлюється в автоматизованому режимі, після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні засоби контролю, зокрема: усне опитування; засвоєння теоретичного матеріалу тем перевіряється також тестовим контролем; якість набуття теоретичних знань перевіряється шляхом захисту індивідуального завдання, згідно з робочою програмою дисципліни і робочим навчальним планом.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Усний виступ на практичному занятті (мінімальна кількість оцінок - 5)	Контрольна робота (тестування)	Індивідуальне завдання	Іспит
0,3	0,2	0,1	0,4

Оцінювання тестових завдань

Контрольний тест для кожного студента складається з двадцяти п'яти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 25.

Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою.

Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, представлена у нижченаведеній таблиці.

Сума балів за тестове завдання	1–13	14–16	17–22	23–25
Оцінка	2	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в он-лайн режимі у модульному середовищі для навчання MOODLE.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Підсумкова семестрова оцінка за національною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення усіх оцінок до електронного журналу.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна шкала балів	Інституційна оцінка	Зараховано	Критерії оцінювання
A	4,75-5,00	5		Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок.
B	4,25-4,74	4	Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками.	

C	3,75-4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками.
D	3,25-3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією.
E	3,00-3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00-2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00-1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни.

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Предмет дисципліни «Історія політичних та правових вчень»;
2. Загальна характеристика розвитку політико-правової думки у країнах Стародавнього Сходу;
3. Політична і правова думка в країнах Стародавнього Сходу: Індія;
4. Політична і правова думка в країнах Стародавнього Сходу: Китай;
5. Політичні і правові вчення в Стародавній Греції: загальна характеристика;
6. Політико-правова думка раннього періоду в стародавній Греції (IX–VI ст. до н.е.): загальна характеристика;
7. Період розквіту давньогрецької політико-правової думки (V– перша половина IV ст. до н. е.): загальна характеристика;
8. Софісти про державу та право;
9. Політико-правові погляди Сократа;
10. Політико-правове вчення Платона;
11. Політико-правове вчення Аристотеля;
12. Політико-правові ідеї епохи еллінізму;
13. Ідея прав людини в Стародавній Греції: загальна характеристика;
14. Розвиток політичної і правової думки в Стародавньому Римі: загальна характеристика;
15. Вчення Цицерона про державу і право;
16. Стоїцизм про державу та право;
17. Осмислення інститутів держави і права в християнстві;
18. Політико-правові погляди Августина;
19. Загальні риси політичних і правових вчень в Західній Європі в період Середніх віків;
20. Політико-правова теорія середньовічної схоластики. Тома Аквінський;
21. Вчення про закон і державу Марсілія Падуанського;
22. Ідея прав людини в епоху Середньовіччя: загальна характеристика;
23. Політичні і правові вчення в Західній Європі в епоху Відродження та Реформації: загальна характеристика;
24. Вчення Н. Макіавеллі про державу і політику;
25. Головні політико-правові ідеї Реформації;
26. Політико-правові погляди Мартіна Лютера;
27. Політико-правові погляди Жана Кальвіна;
28. Політико-правове вчення Жана Бодена;
29. Політико-правові ідеї раннього соціалізму: “Утопія” Томаса Мора, “Місто Сонця” Томмазо Кампанелли;
30. Політичні і правові вчення в Нідерландах і Англії в періодранніх буржуазних революцій: загальна характеристика;
31. Виникнення теорії природного права. Вчення Г. Гроція про право і державу;
32. Політичне і правове вчення Б. Спінози;
33. Основні напрями англійської політичної і правової думки в період буржуазної революції 1642-1649 рр.;
34. Політико-правове вчення Т. Гоббса;
35. Вчення Дж. Локка про право і державу;
36. Політико-правові аспекти філософії Просвітництва;
37. Політичні та правові ідеї Вольтера;
38. Політико-правове вчення Ш.-Л. Монтеск’є;
39. Політико-правове вчення Руссо;
40. Політичні і правові вчення в США у XVIII–XIX ст.;
41. Вчення І. Канта про державу і право;
42. Вчення Гегеля про державу і право;
43. Політико-правові погляди Є. Бентама;
44. Проблема співвідношення цінностей свободи і рівності в роботах А. де Токвіля;

45. Ідея прав людини у роботах Дж. Ст. Міля;
46. Політичні й правові погляди Джона Адамса;
47. Політичні й правові погляди Томаса Джефферсона;
48. Політичні й правові погляди Томаса Пейна;
49. Політичні й правові погляди Джорджа Вашингтона;
50. Осмислення інститутів держави і права в марксизмі;
51. Політика за концепцією позитивізму О. Конта;
52. Можливі форми держави за концепцією Г. Спенсера;
53. Соціологічна теорія держави Л. Гумпловича;
54. Теорія права за концепцією Р. фон Ієринга;
55. Держава та надлюдина в концепції Ф. Ніцше;
56. Політико-правова ідеологія націонал-соціалізму;
57. Ранні теорії еліт Г. Москі та В. Парето, “залізний закон олігархії” Р. Міхельса;
58. Лібералізм: ідейні витоки та сутнісні характеристики;
59. Класичний (ранній, аристократичний) лібералізм;
60. Пізній (реформований, демократичний) лібералізм;
61. Консерватизм: сутнісні характеристики;
62. Неоконсерватизм: проблеми свободи, демократії і держави в сучасному консерватизмі;
63. Становлення сучасної соціал-демократії;
64. Концепція правової держави: сутнісна характеристика;
65. Концепція соціальної держави;

Рекомендована література

Основна

1. Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень: Підручник. – К.:Юрінком Інтер, 2004. – 464 с.
2. Марчук В. П., Марчук Г. В. Історія політичних та правових вчень: Навч. посібник. – К.: Вид. дім «Персонал», 2009. – 480 с.
3. Еришев А.А. Історія політичних та правових вчень: Навч. посібник. 3 – е вид. – К.: МАУП, 2002. – 152 с.
4. Історія вчень про державу і право: Підручник / За ред. проф. Г.Г. Демиденка, проф. О.В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – 256 с.
5. Безродний Є. Ф., Уткін О. І. Історія політичних вчень: Навч. посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 432 с.

Додаткова

6. Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги. В 2 т. – К.: Основи, 1995.
7. Аристотель. Політика. – К.: Основи, 2000.
8. Платон. Государство. Законы. Политик / Предисл. Е. И. Темнова. – М.: Мысль, 1998.
9. Цицерон Марк Туллій. Про державу. Про закони. Про природу богів. – К.: Основи, 1998.
10. Сенека Анней Луцій. – К.: Основи, 1999.
11. Тома Аквінський. Коментарі до Аристотелевої „Політики”. – К.: Основи, 2000.
12. Макіавеллі Нікколо. Флорентійські хроніки. Державець. – К., 1998.
13. Джон Локк. Два трактати про врядування. – К.: Основи, 2001.
14. Руссо Жан Жак. Об общественном договоре: Трактаты. – М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 2000.
15. Токвіль Алексіс де. Про демократію в Америці. – К.: Всесвіт, 1999.
16. Токвіль Алексіс де. Давній порядок і революція. – К.: Юніверс, 2000.
17. Джон Стюарт Міл. Про свободу. Про представницьке врядування. – К.: Основи, 2001.
18. Карл Маркс, Фридрих Енгельс. Манифест Коммунистической партии. – М., 1985.
19. Ніцше Фрідріх. Так казав Заратустра. Жадання влади. – К.: Основи, 1993.
20. Бердяев Н. Смысл истории. – М.: Мысль, 1990.
21. Даль Р. О демократии. – М.: Аспект Пресс, 2000.
22. Ролз Дж. Політичний лібералізм. – К.: Основи, 2000.
23. Вебер М. Протестантська етика й дух капіталізму. – К.: Основи, 1994.
24. Берлін Ісая. Дві концепції свободи // Берлін І. Чотири есе про свободу. – К.: Основи, 1994.
25. Бродель Фернан. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм XV – XVIII ст. – К.: «Основи», 1997.

Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання MOODLE. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/page_lib.php
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.
4. Інформаційні ресурси Бібліотеки ім. В.І.Вернадського. Доступ до ресурсу: <http://www.nbu.gov.ua/>
5. Вільна онлайн бібліотека україномовної літератури. Доступ до ресурсу: <https://chtyvo.org.ua>

